

FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE

Katedra filozofie

Práce (co se nehodí, škrtněte): bakalářská

Posudek (co se nehodí, škrtněte): oponenta

Práci hodnotil(a) (u externích hodnotitelů uveďte též adresu a funkci ve firmě): Mgr. Stefanie Dach

Práci předložil(a): Štěpán Kovařík

Název práce: Vztah meta-jazyka k objektovému jazyku jako přenesení problematiky vztahu jazyka k nejazykové skutečnosti

1. CÍL PRÁCE (uveďte, do jaké míry byl naplněn):

Cílem práce je aplikace dvou modelů, které autor vypracoval na základě Tarskiho hierarchie metajazyků, na realistické a konstruktivistické chápání vztahu mezi jazykem a světem. Cílem tohoto kroku je objasnit, jak se jeví spor mezi realismem a konstruktivismem skrze perspektivu autorových modelů. Cíl považuji za naplněný, ačkoliv mám proti autorovu postupu věcné námítky.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.):

Autor napsal svou práci originálním a samostatným způsobem, který překračuje to, co bych v tomto směru od bakalářské práce očekávala. Je zjevné, že umí rozpoznat relevantní problém, navrhnout vlastní přístup k němu a reflektovat své metodické postupy. Na práci si velmi cením toho, že autor se nebojí jít vlastní cestou, ačkoliv je to na tomto stupni studia ještě velmi náročné. Autor si zvolil nejen ambiciózní téma, ale i ambiciózní metodické postupy. Nejde mu jen o reprodukci nebo porovnání myšlenek, ale o jejich zhodnocení, a to dokonce pomocí kritéria, které sám stanovil.

Samozřejmě se autor tím vystavuje většímu riziku kritiky, než kdyby se jeho práce soustředila na kompilaci. Z mého hlediska lze autorovu postupu vytýkat několik věcí. Autor se snaží využít Tarskiho hierarchii metajazyků v oblasti sporu mezi realistickým a konstruktivistickým chápáním vztahu mezi jazykem a světem. Aby mohl Tarskiho prostředky aplikovat na otázku po vztahu mezi jazykem a nejazykovou skutečností, reinterpretuje autor nejazykovou skutečnost jako jazyk svého vlastního druhu. Požadavek adekvátnosti jazyka světu převádí na z Tarskiho odvozený požadavek „byťstné bohatosti“ (tj. sémantické bohatosti) metajazyka ve vztahu k objektovému jazyku. Na základě toho navrhuje dva modely, který poté aplikuje na realistické a konstruktivistické přístupy. Autor tvrdí, že zvolil „příznivé“ podmínky pro vytvoření svých modelů, což znamená, že dále neproblematizuje předpoklady svého postupu. Myslím však, že aby mohl být autorův postup vůbec relevantní pro diskuzi o realismu a konstruktivismu, musí tyto předpoklady hájit. Hlavní předpoklad je, že můžeme nejazykovou skutečnost reinterpretovat jako určitý druh jazyka. To je odvážný a kontroverzní krok, který musí být dobře zdůvodněný. To však autor nedělá, pouze tvrdí, že věci můžeme ztotožnit s jednotlivými jazykovými výrazy a procesy (později i vztahy) s větami. Tím však dělá už v samotném počátku metafyzická tvrzení o tom, z čeho se nás svět skládá. A obecně je ztotožnění nejazykové skutečnosti s jazykem velmi kontroverzní. Předměty se chovají jinak než slova a procesy jinak než věty. Když slova vhodně poskládám do posloupnosti, vznikne věta, ale když předměty skládám do posloupnosti, ještě tím nevznikne proces.

Protože obhájitelnost autorových východisek je nejasná, zůstává také nejasné, jestli je jeho přístup vůbec relevantní pro debatu mezi realismem a konstruktivismem a proto také, do jaké míry nám jeho závěry skutečně něco říkají o této diskuzi. Ukazuje se to mimo jiné i na tom, že některé autorovy závěry, jako například ontologická nezakotvenost konstruktivismu, jsou nezávislé na jeho přístupu. Autorův postup mi připomíná situaci, kde bychom řekli, že sice nemůžeme počítat hrušky a jablka, ale pokud na chvíli budeme

hrušky chápat jako jablka, už je sčítat můžeme. Otázka však je, s jakým zdůvodněním jsme podnikli tento neobvyklý krok a jestli nám vůbec přinesl relevantní poznatky.

Co se týká autorových východisek, dále nerozumím, proč autor interpretuje diskuzi mezi realismem a konstruktivismem jako diskuzi o adekvátnosti jazyka. Oba přístupy budou tvrdit, že jazyk je adekvátní světu, spor je spíš o tom, co je důvodem této adekvátnosti. A i kdyby skutečně šlo o adekvátnost, není jasné, jestli lze tuto adekvátnost jazyka světa interpretovat jako Tarskiho „adekvátnost“ metajazyku objektovému jazyku. Tarskiho metajazyky nepopisují objektový jazyk ve stejném smyslu jako jazyk popisuje svět. Jeho metajazyk sice obsahuje jména vět objektového jazyka (a predikát „pravdivé“), ale pojmenování není popisování.

Podobně bych viděla potřebu jemněji rozlišovat i na mnoha dalších místech práce. Například není jasné, co autor myslí termínem „sémantická bohatost“ jazyka. Kolísává mezi tím, že sémanticky bohatý jazyk má bohatou slovní zásobu, tj. mnoho nedefinovaných termínů, a tím, že může vyjádřit mnoho. To ale není totéž, jazyk s omezenou slovní zásobou může vyjádřit víc než jazyk s širší slovní zásobou, pokud je slovní zásoba vhodně zvolená.

Obecně by autor měl vycházet čtenáři víc vstříc, tj. víc vysvětlit tak zásadní termíny jako „bytostná bohatost jazyka“, ale i samotné termíny „realismus“ a „konstruktivismus“. To samé platí pro koncepcie některých filosofů, o kterých autor pojednává. Ty jsou představeny zbytečně stručně, takže čtenář téměř nemá prostor posoudit, do jaké míry je (podobně stručná) aplikace autorových modelů na tyto přístupy oprávněná. Možná by bylo i vhodné se soustředit na menší výběr autorů a zato věnovat každému z nich větší prostor.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.):

Formální úprava práce je pečlivá. Citační aparát a seznam literatury jsou podle normy. Grafická úprava je na vysoké úrovni. Objevují se jen vzácně překlepy. Autorův styl by mohl být méně komplexní (kratší věty s jednodušší stavbou). Jeho jazyk je, stejně jako jeho postup obecně, velmi sebevědomý. To vede na některých místech k odchylkám od neutrálního, nebarvitého akademického stylu, především v úvodu a závěru. V rámci autorovy svébytné práce to sice nepůsobí příliš rušivým dojmem, přesto by ale mohlo být vhodnější tyto odchylky omezit.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.):

Práci hodnotím kladně, především pro její originální a odvážný přístup. I když mám k práci námitky po věcné stránce, její čtení mě vyzvalo k přemýšlení a v tomto směru mě obohatilo. Práce má své slabiny, ale myslím, že se jedná o záležitosti, které se dalším studiem víc a víc vybrousí. Problém, který si autor vybral, je tak komplexní, že ho pravděpodobně ani nelze uspokojivě zpracovat v bakalářské práci. Autor však v práci naznačuje, že by se chtěl tématem zabývat dál. Upřímně se těším na to, co jeho další reflexe tématu přinese.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

- 1) Co by mohly být relevantní námitky proti Vašemu předpokladu, že nejazykovou skutečnost lze pro účely Vaší analýzy chápat jako druh jazyka? Jak byste na takové námitky reagoval?
- 2) V práci naznačujete, že W.V.O. Quine není ani realistou ani konstruktivistou, ale že musíme ho v kontinuu mezi realismem a konstruktivismem zařadit někde uprostřed. Nechápu však, proč bychom měli mít pro zmapování filosofických pozic pouze „jednodimenzionální“ prostor jako je Vaše kontinuum. Jak byste reagoval na tvrzení, že Quine sice není ani realistou ani konstruktivistou, ale to ne kvůli tomu, že by stál někde „uprostřed“, ale proto, že se nezajímá o otázky a problémy (a nesdílí předpoklady), které motivují jak realismus tak i konstruktivismus?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (výborně, velmi dobře, dobře, nevyhověl): **výborně**

Datum: 15.5. 2017

Podpis:

